ÇINARALTI

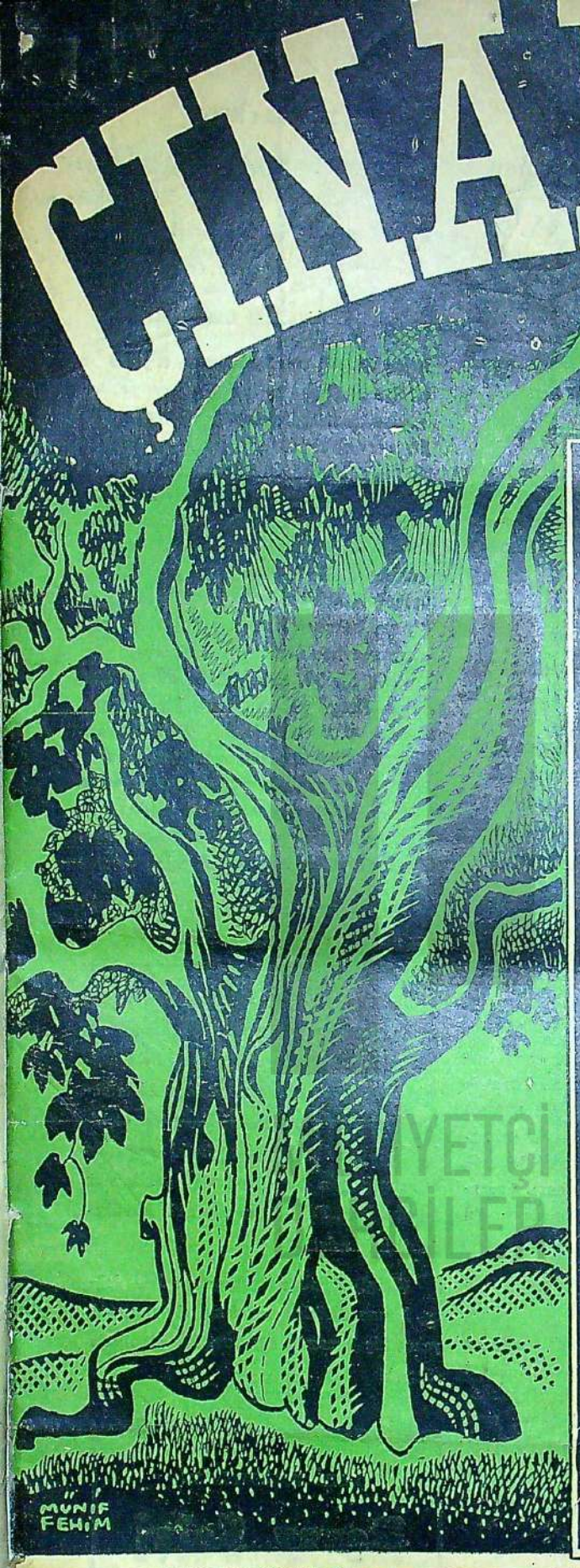

BU SAYIDA :

TÜRKÇÜLÜĞE LÜZUM YOK MU?
Orhan Seyfi Orhon

TÜRKLERDE BİLGİ
Yazan :
Dr. M. Hakkı Akansel

GÜNAH
(Şiir)
Edip Ayel

DEĞİŞEN ŞARTLAR
Yazan :
Fuat Gökbudak

SERHAT HİKÂYELERİ
Adnan Giz

BİR HÜKMÜN ORTAYA ÇIKARDIĞI HAKİKAT
Abdülkadir Gürol

YÂRDAN AYRI DÜŞELİ
(Şiir)
Zafer Arıkbağ

SOYADI
(Şiir)
Nazif Ben

HATİCENİN DÜĞÜNÜ
Süreyya Endik

BİR ANKETE DAİR
Orhan Özil

AKŞEHİR
Fezai

SAHİCİ YENİ NESİL
O. S. O.

Konuşmalar — (Çocuk Adam) tefrikası

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

Sayı : 114
Kuruş : 15

397

Yeni Çıktı

TARİHTEN FIKRALAR

Toplıyan: SALÂHADDİN GÜNGÖR

Türk tarihinden seçilmiş en güzel nükteler, fıkralar, şiirler...

Fiatı: 50 kuruş

Umumî satış yeri: İstanbul, Ankara Caddesi (ÇINARALTI) İdarehanesi.

YENİ ÇIKTI

ORHAN SEYFİ ORHON

Kulaktan Kulağa

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

MASKELER AŞAĞI

«En Büyük Tehlike» nin İçyüzü

Yazan: O. S. O.

Fiatı: 30 kuruş

Hüseyin Namık Orkun

TÜRK EFSANELERİ

Fiatı 50 kuruş

UMUMİ SATIŞ YERİ:
İSTANBUL-ANKARA CADDESİ
ÇINARALTI İDAREHANESİ Nº 47

T. İŞ BANKASI
Küçük Cari Hesaplar
1944 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER: 28 İk. kânun, 2 Mayıs, 25 Ağustos, 1 İk. teşrin tarihlerinde yapılır.

1944 İKRAMİYELERİ:

1 adet	ARSA (Ankarada Kavaklıderede 1024 M² - İmar ada No. 254 Parsel No. 3)			
1	»	2000 Liralık	= 2000. —	Lira
3	»	1000	» = 3000. —	»
4	»	500	» = 2000. —	»
10	»	200	» = 2000. —	»
10	»	100	» = 1000. —	»
100	»	50	» = 5000. —	»
150	»	25	» = 3750. —	»
300	»	10	» = 3000. —	»

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

Millî Piyango

Size hem bir servet kazandıracak, hem de memleketimize faydalı bir hizmette bulunmak fırsatını verecek olan Millî Piyango biletlerinden almayı unutmayınız!.

KAT'İYEN İHTİYARLAMIYAN KADININ SIRRI

45 yaşında olduğu halde yüzünde hiç bir çizgi, hiçbir buruşuğu yoktur Açık, yumuşak, ve bir genç kızınki gibi kusursuz bir cilt, âdeta bir harika denebilir. Fakat bunun fennî bir izahı vardır.

İşte, bu, Viyana Üniversitesi Profesörü Dr. Stejskal'ın şayanı hayret keşfi olan "Biocel„ in neticesidir. "Biocel„ her yumuşak ve kusursuz cild için elzem olan gençleştirici kıymetli ve tabiî unsurdur. Şimdi, pembe renkteki Tokalon kreminde "Biocel„ bulunduğundan, siz uyurken cildinizi besler ve gençleştirir. Her sabah kalktığınızda çizgi ve buruşuklukların kaybolduğunu ve biraz daha gençleştiğinizi görürsünüz.

Gündüzleri için de beyaz renkteki (yağsız) Tokalon kremini kullanınız. Bu sayede cildinizi tazeler, siyah noktalardan kurtarır ve açık mesamatını sıklaştırır. On yaş daha genç görününüz ve öyle de kalınız. Yüzünüzün zayıflamış adalelerine nihayet veriniz. Bu çirkin tenden kurtulunuz. Mektepli kız olduğunuz zamanki taze, sıkı yanaklarınızı ve tatlı güzelliğinizi iktisap ediniz. Cildin gıdası olan bu iki muhtelif Tokalon kreminin harikulâde neticelerinden fevkalâde mahzuz kalacaksınız. Aksi takdirde paranız memnuniyetle iade edeceğiz.

PARASIZ GÜZELLİK KUTUSU

Derununda (beyaz ve pembe) renklerdeki Tokalon kremleri ile muhtelif renklerde Tokalon pudrasının nümunelerini havidir. Ambalaj ve sevk masrafı olarak 20 kuruşluk bir pulu aşağıdaki adrese gönderiniz. Tokalon servisi 30 H. Posta kutusu 622, İstanbul.

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul
Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
Orhan Seyfi Orhon

Bay E. Geyik:

— 5+5 li vezin kalıbı bugün hemen hiç kullanılmıyor. Bu vezni Tanzimat devrinde Ziya paşa, Ahmet Vefik paşa tercümelerinde kullanmışlar. Güzel olmamış. Dil değiştikçe vezin kalıplarından bazıları terkedilir, onun yerine bazı kalıplar daha çok kullanılır. Bugün bizim dilimize en uygun gelen kalıplar şunlardır: 7+8, 5+6, 7+7. Daha fazlasına da lüzum yok, bu kadarı yeter. Bunları deneyin.

Bay Mithat Kara Hasanoğlu:

— Şiirlerinizde çok güzel parçalar var. Halk şiirinin edasını çok iyi kavramışsınız. Yalnız nazım tekniği bakımından ihmaller yapıyorsunuz. Meselâ, siz de bilirsiniz ki (tepeler) le (bülbüller) kafiye olmaz. (Sıla toprağı) isimli şiiriniz ne güzel başlıyor:

SILA TOPRAĞI

Bir avuç kor olup yandı bağrımda,
Kurbanı olduğum sıla toprağı.
Koşturdu daima beni ardında,
Kurbanı olduğum sıla toprağı.

★

Burca burca kokar her parça taşın
Yaslısındır gözün, uğursuz kışın,
Neden sessiz sessiz akıyor yaşın,
Kurbanı olduğum sıla toprağı.

★

Acunu titreten kahramanların,
Yeşil çayırların, berrak suların,
Yurdusun kişniyen yağız atların,
Kurbanı olduğum sıla toprağı.

★

Ufkunda kıpkızıl batarken güneş,
Görünür gözüme bir yığın ateş,
Bu manzaran ile var mı sana eş?
Kurbanı olduğum sıla toprağı.

Mithat Kara Hasanoğlup

Bu güzel şiirde ufak tefek şeyler de olmasaydı, ne iyi olurdu. Meselâ: (bağrımda) ile (ardında) kafiye değildir. Yine (suların) ile (atların) kafiye değildir. Bunu neden yapmalı? Sonra ikinci kıt'anın ikinci mısramdaki (uğursuz) kelimesi yerinde değil. Hem sıla toprağına kurban olduğunuzu söylüyor, hem de onun kışın uğursuzluğundan bahsediyorsunuz, olur mu ya? Üçüncü kıt'anın üçüncü mısraı hoşunuza gidiyor mu?

Bu manzaran ile var mı sana eş?

Böyle bir mısraı bu manzumenin içine sokmak itinasızlıktan başka bir şey değildir. San'atkâr itinası olmadan hakikî san'at eserleri meydana konamaz. Bunu siz de bilirsiniz, şu halde?..

Bay Tolunay:

— Şiirlerinizi okudum. Bana ithaf ettiğiniz manzumenizden dolayı teşekkürler ederim. Bunlar hakkında samimî düşüncelerimi istiyorsunuz. İlkönce şunu söyliyeyim ki her iki manzumenizde güzel şeyler var. Ufak tefek dikkat edilmiye değer noktalar da yok değil. Meselâ (Köye doğru) manzumenizde son kıt'anın bir kafiyesi bozuk. Halbuki bunu yapmıyabilirdiniz. (Sessiz-nefessiz-kimsesiz) üçüncüsü kafiye olamaz, değil mi? Bu kelimelerde kafiye, (ses) ve (nefes) kelimesinde olduğuna göre üçüncünün bunlara kafiye olamıyacağı bellî. Malûm ya, ayni ekleri alan kelimelerde kafiye eklerde değil, asıl kelimelerdedir. Şu halde (siz) ekini çıkarınca geri (ses-nefes-kimse) kalıyor. Sonra bu manzumenin iki kıtası üçer mısralık, iki kıtası da dörder mısralık. Bence bunu yapmamalı. Mevcut olan nazım şekilleri muhafaza etmeli. İlerde, kendinizde yeni şekiller ortaya koymak kudretini görürseniz, o zaman bunu yaparsınız. (Köy kızına) isimli şiirinizde şu iki mısra güzel değil:

Gerdanın kat kat olmuş
Bakılmaya bakılmaya.

Gerdanın bakılıp bakılmamak yüzünden değişmesi belki hayvanlarda olabilir. Fakat insanlarda bunu düşünmiye lüzum yoktur. Yine ayni manzumede ayni kafiyeyi, ayni mısraı başka başka mânalarda tekrar ediyorsunuz. Birinci kıt'ada:

Susuz kalmış dudağın

dedikten sonra dördüncü kıt'ada:

Al al olmuş dudağın

demek fazladır. Bu gibi şeyler, yazıldıktan sonra tenkid edici bir gözle yazılanı okumamaktan gelir. Kendi yazınız da olsa kolay kolay beğenmeyiniz!

Bayan N. Nemika Kileci:

— Önce şunu söyliyeyim ki pek kusursuz yazıyorsunuz. Nazım tekniğine hâkimsiniz. Çok kuvvetli, çok renkli mısralarınız var. Şiirinizi buraya aynen yazıyorum:

BÜYÜKADA GECELERİ

Biran kızaran sular morlaşınca enginde
Geceye mağlûp olur güneş ışık cenginde.
Kıyılar karanlığı içerken damla damla,
Bir masal ülkesidir Ada çöken akşamla.
Mehtabın büyüsüyle billûrlaşırken sular,
Duygular baş kaldırır, dile gelir arzular.
Sükûna muhtaçları çamlar koynunda taşır,
Ruhlar burada biraz Tanrısına yaklaşır.
İçimizde ümide renk verir bir gizli el,
Önümüzde asfalt yol sanki gümüşten bir sel.
Akasya kokusuyla sermest oluyorken biz,
Adaları çeviren nefis bir tablo deniz.
Heybetli bir kümedir yıldızlar düşmüş suya
Dalmış Burgaz, Kınalı esrarlı bir uykuya
Tillâda caz coşarken kulüpte âhenk başlar,
Hicranlar unutulur, silinir gözden yaşlar.
Gruplardan kahkaha yükselir perde perde,
İrademiz hislere boyun eğer bu yerde.
Ümit, müzik, renk, ışık, sükûn ve hayal dolu;
Rüyalar âleminin Ada tılsımlı yolu.

Bu manzumede, bazan çok nesre yaraşan ifadeler var. Meselâ: (Sükûna muhtaçları) sözü şiire bir nesir edası veriyor. Yine (Adaları çeviren nefis bir tablo deniz) mısraı da güzel bir nesir cümlesi. (Önümüzde asfalt yol sanki gümüşten bir sel) de öyle. (Asfalt yol) sözünü şiire sokmak bana âdeta imkânsız gibi geliyor. Hele (Tillâda caz coşarken, kulüpte âhenk başlar.) Belki seyyahları celbetmek için bir Büyükada reklâmında kullanılabilir. Fakat içten gelen bir Büyükada şiirinde aslâ!

(Sevgi) isimli manzumenizde hep doğru, kusursuz sözler var, fakat söylenmemiş, yahut hiç kimsenin söyliyemediği güzellikte söz yok!

Yeni romanımız:

Beyaz Selvi

Halide Nusret Zorlutuna

Çok ince kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın (ÇINARALTI) için hazırladığı bu güzel romanı pek yakında tefrikaya başlıyacağız.

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 114

27 2.Teşrin 1943 Cumartesi

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi, No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129

Fiatı: 15 Krs.

Cilt : 6

Türkçülüğe lüzum yok mu?

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Bazı kimselerden şunu duyuyorum :

— Türk değil miyiz? Türkçülüğe ne hacet? İngilizler, İngilizcilik yapıyorlar mı?

Bunu, ileri gelen birisinin ağzından da işittim.

İngilizlerin, İngilizcilik yapmıya ne ihtiyaçları var? İngilterenin o yemyeşil çimenleri bile İngilizdir. Orada güneş İngiliz tabiiyetindedir, kuşlar İngilizce öter. Golf pantalonuna:

— İngiliz değilsin!

deseniz, golf topları kahkahalarla güler ve:

— İşte İngiliz olmıyan bir aptal daha?

der. İngiliz karakteri kadar gözle görülen şey bilir misiniz? Kahmetli Borazan Tevfik İngilizce gülerdi. 200 bin İngiliz, 360 milyon Hintliyi işte bu kuvvetle tutuyor.

Keşke biz, İngilterede temiz kan koşu atlarının İngiliz olduğu kadar Türk olabilseydik!

Bir gün, Türkiye İngiltereye benzerse, hakikaten o zaman, Türkiyede Türkçülüğe hacet kalmıyacaktır. Çünkü en müfrit, en idealist Türkçülerin bile düşündüğü ve istediği Türkiyeyi karşımızda hazır bulacağız!

Orhan Seyfi Orhon

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 600 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Ornan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler geçredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez. Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

Yazan: Mustafa Hakkı AKANSEL

Türklerde Bilgi

III

Türkler on beşinci yüz yıla kadar Avrupaya müsavi idiler - Sonra neden geri kaldılar? - Asrî bilginin temeli nasıl atıldı? - Bir memleket ilimde nasıl ilerler? - Türk milletinin istikbaline itimadın sebebleri..

• • • • • • • •

Eski Yunan ve Romada pek büyük fikir adamları geldi. Buna (Yunan mucizesi) deniyor. Fakat, son zamanlarda anlaşıldı ki, insanlığın müşterek malı olan bu zekâ kültürünün kökleri eski Yunan ve Romadan evvel, eski Mısır, Çin ve Hinddedir. Dimağ kudreti bakımından, Kayzerlinge göre, henüz, Hindistan felsefesi ve Çin felsefesi aşılmamıştır. Seyahat kitabında şöyle yazar: (Garp dünyasının Çin ve Hindistana (misyoner) göndermeleri kadar münasebetsizlik olamaz, çünkü, felsefe ve tefekkür kudreti, ve metafizik bakımından, Çin ve Hindistan halkı, garp dünyasından çok yüksektir) (Journal de voyage d'un philosophe, Fransızcası. 5 inci basılış, s. 330).

Eski Roma imparatorluğu o müthiş ahlâksızlık içinde çökünce, akıl ve mantık ta, yerini, (hıristiyanlık) şeklinde, duygu ve heyecana bıraktı. Bunlar, Garp dünyasına, bin beş yüz sene hâkim oldular. Fakat, akıl ve mantıktan elini çeken zekâ yavaş yavaş körlendi. İşte, Garbın (Ortaçağı) budur. Burada da cahil papazların günahı çok büyüktür.

Akıl ve matığa eski payesini vermek için en münasip memleket İtalya idi. Çünkü, İtalya, (İnstitüt de France) üyesi Prof. M. Muret'nin (Grandeur des élites - seçkin sınıfın Ziya Gökalp'ın tâbiriyle (güzidelerin) büyüklüğü) isminde 1939 da çıkan eserinde söylediği gibi (baştanbaşa, eski Roma imparatorluğunun haşmet ve satvetinin harabelerile dolu) idi. 1410 tarihlerine doğru, İtalyada, Leo Battista Alberti isminde bir büyük insan geldi. Bu zat, Rönesans (yeniden doğuş) hareketinin başlamasında en büyük âmil olmuştur. Jakob Burckhard, bu zata: (géant universel - kâinat ölçüsünde dev) demiş. Fakat, Muret'ye göre, (Dev) tâbiri ifrattır. Asıl (Dev) Leonardo da Vinci'dir. Paul Valery'nin (tanrısal Lionardo) su. İtalyan Rönesansı devri, hususî bir insan tipi yarattı: Hümanist. (Hümanizma, çağdaş devrin başında, eski Yunan ve Roma tefekkürü ile temasa gelmiş olan seçkin İtalyanlarda meydana gelen hususî bir (dünyayı anlayış tarzı) dır. (Muret).

Yârdan ayrı düşeli

Yazık bana, vah bana,
Dediler «eyvah» bana,
Geceler, sabah bana,
Yârdan ayrı düşeli..

Ermedim muradıma,
«Garip» dendi adıma,
Gökler, dar feryadıma,
Yârdan ayrı düşeli..

«Zafer» der, hasret bitmez,
Hayali gözden gitmez,
Bana derman kâr etmez,
Yârdan ayrı düşeli..

Zafer ARIKBAĞ

Gene İtalyada, (Petrark) 1304 de doğdu. Ona, en doğru olarak: (ilk çağdaş insan) diyebiliriz. O, cür'etle, mazıyı attı ve istikbale yöneldi. Petrark, modellerini iyi seçmişti: üslûpta Çiçeronu, şiirde Virjili, fikirde Senegi. Eski Yunanlılardan Aristotu (Aristo) yu ihmal etti, Eflâtunu tuttu. Sahici metinleri aradı, metinlerin tenkidini yaptı. (Petrark, hümanistlerin prensi ve en birincisidir) (Muret). Ondan sonra, (17) ve (18) sayılı, sonteşrin 1941 tarihli (Çınaraltı) dergisindeki (Olgun insanlar) isimli yazımda da aldığım gibi, (**O seculum literae juvat vivere** - Ey yaşamak neşesi, ey fikir hayatı ve onun vaitleri için yaşamak neşesi) diye, 25 ilkkânun 1518 de haykırmış olan Pic de la Mirandole geldi.

(İlâhî Lionardo) Bilgiyi bir (sır) olarak kabul etti. Fakat, insanların bu sırrı çözeceklerine inandı. (Leonard de Vinci, Galileden yüz sene önce, ve Bacon (Beykın) dan, Descartes (Dekart) tan çok evvel, şimdi bizim anladığımız şekildeki ilmin temellerini attı) (Muret).

(İtalya, İlkçağ devrine ve Tabiata geri dönüşün verimli mahsulünü dünyaya gösterdi. O. Garp âlemine şu mağrur hediyeyi verdi: Rönesans!) (Muret).

Fransada Rönessans hareketi Ronsard, Rabelais (Raböle) ve Montaigne (Monteny) ile başlar. Rabelais'nin eserleri için (Rönessansın incili) demişlerdir. (Montaigne), pek meşhur ve pek ince ve müstehzi ve (şüp-

SOYADI

Kızım «Canım Ben» e ve onun çocuklarının çocuklarına (*)

Sana soyadını «Ben» verdim kızım,
«Ben» i benliğinde anasın diye..
Bahtımı da alma, bu, derdim kızım:
Benimle beraber yanasın diye..

Sev, sevil, gün gör, şen ol, mutlu ol.
Her «Ben» deyişinde daha kutlu ol.
«Ben» i örnek alma, sen umudlu ol,
Varlığın tadına kanasın diye..

Kaç günlük ömrüm var kızım kim bilir...
«Ben» derken yüzünü kabrime çevir..
Bu şiirim hem miras, hem vasiyettir:
Hor görme, ne fakir babasın diye...

NAZİF BEN

(*) Soyadını bir yıl bile taşıyamadan toprağa düştü. Şimdi ben onun gurbetteki mezarına yüzümü ve ruhumu çeviriyorum...

he ve itimatsızlıkla dolu) (Essais-denemeler) isimli ölmeyen şaheserlerile, Fransadaki çağdaş fikir hareketinin başlıca âmillerinden biridir. Lèon Brunschvicg'in, 1942 de İsviçrede basılan (Descartes et Pascal, lectueurs de Montaigne - Dekart ile Paskal, Montenyin okuyucuları) isimli, hacmen küçük, fakat, fikirle dolu kıymetli kitabından anlaşıldığı üzere, Montenyin dehası, Dekart ile Paskalin dehalarının çinilenmesine sebep olmuş yani bir (gènc), bir (maya) gibi tesir etmiş ve onlar, onu basamak yaparak, fikir alanında bir derece daha yukarı çıkmışlardır. (Çağdaş Fransız tefekkürünün temelleri bu üç dehadır) (Lèon Brunschvicg). Adnan hoca, bu gibilere: **(Fikir dünyasının devleri)** diyor (Osmanlılarda ilim, s. 150). Sonra, Bacon geldi.

Fakat, bir an geldi ki, artık, eski Yunan ve Romanın tefekkürü, Rönessans devri insanlarının, herşeyi öğrenmek, herşeyi anlamak ihtiyacına yetmemeğe başladı.

Nihayet Voltaire (Volter) geldi. Pariste çıkan (Le Temps) gazetesinin, vaktile, herkesi korkutmuş olan amansız bir münekkidi vardı : Paul Souday: Bunun: (La société des grands esprits = Büyük zekâların meclisinde) isminde 1928 de çıkmış çok kıymetli bir eseri vardır. Bu kitapta, Volter hakkında şöyle bir fikir okunuyor:

(Volter, şöyle böyle bir muharrir veya bir filozof değildir. O, bir (yarı tanrı) dır. Çünkü, şimdiki Avrupayı yaratan odur). Bir Avrupalı mütefekkirin Volter hakkındaki bu fikri ile 1797 senesinde Reisülkitap ve (Hariciye Vekili) olan Atıf efendinin, gene Volter hakkındaki şu fikrini karşılaştırırsanız (Adnan, s. 192) Şark ile Garp arasındaki uçurumu daha iyi ölçmüş olursunuz: «Fransız büyük ihtilâli» Volter ve Russo gibi büyük zındıkların eserlerile vücuda gelmiş bir fisk u fücur cünbüşü» dür. Volter, Monteny gibi, her şeyde (Şüphe) yi esas tutardı. Sonradan Anatole France da ayni zihniyette idi. (Süphe, aklın müshilidir) denmiştir. Bâtıl itikatları, hurafeleri, beyinden silip süpürür, demektir.

Nihayet, müspet ilimler, Paskalın: (Bütün insanlık tek bir insan gibidir) fikrine uygun olarak, bir büyük zekâdan başka bir büyük zekâya, bir filozoftan bir âlime atlaya atlaya şimdiki safhaya geldi.

Hülâsa: Çağdaş bilginin (asrî müspet ilimlerin) doğması ve büyümesi için, tam beş yüz sene, insanlığın, Paskalın dediği gibi: (inleye inleye araması), bir çok mücadeleler ve bir çok kurbanlar vermesi icabetmiştir. Evvelâ, filozoflar gelmiş, önden koşmuşlar ve Bilgiye gideceği yolu göstermişlerdir.

Meşhur bilgin Pasteur (Pastör), (Fransa Akademisi) ne girerken irat ettiği nutukta, müspet ilimlerin felsefeden üstün olduklarını söyleyivermişti. Ernest Renan, cevabında (aynen değil manaca alıyorum) şöyle mukabele etti: (Eğer, evvelden filozoflar gelip zemini hazırlamasa idiler, Magendie, köpekler üzerindeki tecrübelerini yapamazdı. Kâfir diye idam olunurdu). Nitekim, Galilenin başına geleni herkes bilir.

Nitekim, Osmanlı devletinde de, eğer zihinler vaktile hazırlanmış olsaydı, yaptırılan rasathane, yapılır yapılmaz yıktırılmazdı (Adnan, s. 84) (1580).

1494 de Molla Lûtfi idam olunmazdı (s. 47); Kabız hoca ve (Sarı Abdurrahman) idam olunmazlardı (s. 99-100); Cin Ali paşanın : **Felsefe ve nücum ve ekâzip ile meşhun olan' eş'ar ve tevarihe müteallik olan kitapları vakıfta dahil olamaz)** (Ahmet Refik, on ikinci asrı hicride İstanbul hayatı, s. 57) diye şeyhislâm fetva vermezdi (Adanan, s. 138). Adnan beyin kitabının (188) inci sahifenin başındaki fikri, 1790 tarihlerinde, Osmanlı devletinde (asrileşme) hareketinin, askerî mağlûbiyetlerin zorile olduğunu, ciddî ve samimî olmadığını gösteriyor. Esasen de başka türlü olamazdı.

(Devamı 15 inci sahifede)

Yazan: Fuad GÖKBUDAK

Değişen Şartlar

• • •

Türkiye gibi —mânası itibarile— büyük inkılâp yapmış memleket- bazan şartların değişmesi esasın gibi mütalâa olunmaktadır.

ayına bile şöyle bir bakış rla esası ayırt etmiye yetişir. ede ramazan değişmemiştir, o- şartları değişmiştir. Yine herkes tutar, hiç bir engel yok, fakat tutmıya zorlatılamaz. «Alenen z-ı sıyam» artık asla «mucib-i i- değildir.Birisi oruç yemekle ce- etin sevgisinden düşmez ve oruç da yükselmez. Bugün oruç la insan arasındaki sırrın bir r. Zaten ibadet bu sırrın için- ve Mevlânanın dediği gibi:

sesi, sözü bırakıyorum, ey Tanrım,
ki yaratan dostla bu üçsüz konuşayım»

giremedikçe dinden bir güzel nat vecdi almıya imkân yoktur. Yi- vlânanın dediği gibi:

yere koyar, kuyruğunu havaya kal- dırır
ndisini sanki Allah'a ibadet ediyor, sanır!»

ndeki bir namazın hiç bir tadı Namazı Abdülhak Hâmit'in ettiği gibi:

Pişimde şu secdegâh-ı tevhit
Aklımda şükûk, dilde ümmit

Fevkimde lika-yı sermediyet
Zirimde fena-yı âdemiyet

Haktan dilerim baka-yı cavit
Eyler beni senk ü hâk tehdit

nde ebedilikle fâniliğin hamuru line gelen duygularla yaşamak onu deha şiiri yapar. Kur'an sesinin agner'in feryadı gibi ruhları avla- beşer kalbinin içine ve (kader) anlığının arasına ışıklar yayması, rine ebediyete kadar doyulmıyan manzara vermez mi?..

Fakat... Tokattan yarı şuurla ve belki iki şuurla Konyaya dönen Ayaşlı Şakir merhumun yazdığı gibi:

Bozulmuş bezm-i yâran, çeşnii mey değiş- miştir
Tarabgâh-ı cihanda nağme-i heyhey değiş- miştir
Hülâsâ kıblei kalbim Muhammetle
Hudayı lemyezelden maida her şey değişmiştir

tarzında hayat içinde şartlar değişir ve değişmiye mahkûmdur. Bir bakıma değişen, ne «yâranın bezmi», ne «mey'in çeşnisi», ne «heyhey nağmesi» dir. fakat Ayaşlı Şakirdir. Namaz, niyaz ve oruç misallerinde olduğu gibi şartlar değişmiştir, fakat esas duruyor.

Mevlâna Celâleddin, mevleviliğin vücuduna sebep olduğu ve mevlevîlik de diğer tekkeler gibi lâğvolunduğu halde büyük sair Mevlâna kalblerin icindeki fetihlerine devam ediyor. İnkılâp Celâleddini değil, tekkevi lâğvetmistir. Tarikatin ne mürsidi, ne piri, hic biri Mevlânayı Yahya Kemal kadar idrak etmemis,

Mesnevi sevkini eflâke çıkarmış nayiz
Haşre dek hemnefes-i hazreti Mevlânayız

divememistir.

«Ateş dolu bu, ney sesi, yel değil
Kimde yoksa bu ateşten yok olsun»

diverek büvük ruhunu o gün kamış kıyafetinde görünen musikinin kanatlarına takmıs olan adam. Yahya Kemal'in siirlerinde ebedivetinin tuvaletini değistirerek his ve kalb ıkliminde ilâhî soluğile insanlığın son gününe kadar seslenin duracaktır. Şartlar dönüyor. Mevlâna duruyor.

Hukuk fıkıhtan alınıyordu veya Türk suuru fıkıhın içinde de fikir imparatorluğunu kuruyordu, -siyasî imparatorluğunda yaptığı fedakârlığa benziyen- belki idarecilik, belki kültür zarureti, belki gafletle kendi dilinden geçiyor, fakat Arapçayı dilinde bir arap atı gibi oynatarak fıkıh dünyasını imparatorluk âsasının emrinde tutuyordu. Yeni hukukun alındığı Garp kültürü içinde yeni Türk zekâsı tahmin ediyorum ki, bir gün gelecek, fıkıh tarihinde oynadığı rolü, değişen şartlar içinde ve kendi öz diliyle oynıyacaktır, kaynak değişiyor, kaynamak devam ediyor.

Türk edebiyatına Arap ve Fars fikriyatı gelir karışırdı. Şimdi de Garp kültürü giriyor. Penceremizin camlarına hâkim oldukça evimize dışarıdan hava alabiliriz ve sıhhî miktarını geçince kaparız. Bu açıp kapama, millî irademizin elinde oldukça hiç korkumuz yoktur. Fakat bazan olduğu gibi pencereleri kış yaz demeyip daima açık tutarsak evimizi anafora vermiş oluruz. Fakat şimdi Türkiye denen evde Türk; milliyetinin iradesile ve şuurile oturmaktadır, oraya hava onun teneffüsü için ve onun arzusu miktarınca girer, gerisi hava alır!

İki eş yine var, ne evlenme şartları, ne bu iki eş dünküler değil. Yeni Türk ruhunun yarattığı bu eşler Fransız filozofu Alain'in yazdığını, birbirinden, gizli dille ve gizli yemin olarak istiyorlar:

«Kendimi bir hayat müddetince bağlıyorum, ben seçtim, öyle ise benim hedefim bana haz vereni aramak olmayıp, fakat seçtiğimin hoşuna gitmek olacaktır.»

Baba otoritesi, çocuk itaati ve disiplin, artık dünküler değil.

Devlet otoritesi bugün daha modern olmaklâ kuvvetinden hiç bir şey kaybetmiyor, kuvvetini duyguların derinliğine ve şuurun köküne yetiştirmek istiyor.

Fuat GÖKBUDAK

Çınaraltı, S. 114, 17 Şubat 1943, s. 7-10.

Dündar Akünal

Yazan: O. S. O.

Değerli genç şair Dündar Akünal

Çınaraltı okurları; Dündar Akünal'ı ilk sayılarındanberi tanır. Fakat onun henüz pek genç sanatkârlarımızdan biri olduğunu tahmin etmek güçtür. Çünkü Dündar Akünal sanata bir müptedi gibi müteredditt adımlarla girmedi. İlk şiirlerini neşrettiğimiz zaman 19 yaşındaydı. Hep birincilikle bitirdiği lise sınıflarından sonra Hukuk Fakültesine girmişti.

Aruz veznini Yahya Kemalden sonra en iyi kullanan biri hissini veriyordu. Bu şiirlerin dikkati çeken bir hususiyeti de duygu bakımından olgunluğudur. Masal kadar güzel şerefli bir tarihin erkek sesini duyuran bu epik şiirleri 19 yaşında bir gencin yazdığını tahmin edemezdiniz. Asîl bir milletin gururunu, yüreklerimizi titreten bir heyecanla kulaklarımıza aksettiren bu mısraları nasıl ilk nazım tecrübeleri sayabilirsiniz?

HEY NERDE O ÇAĞLAR?

Hey nerde o çağlar ki ufuklar yolumuzdu,
Her an bize ak saçlı zaferler kılavuzdu.
Destanları yazmış niçe ok tirkeşimizde,
Baştan başa tarihi sürürdük peşimizde
Titrerdi ufuklar, Batı oynardı yerinden;
Geçtikçe alev nallı kır atlarla «Budin» den.

Türklük gururunu, milliyet aşkını bu kadar iyi kavramış sanatkârlarımız çok değildir. Dündar Akünal, bir sene evvel ölen ihtilâlci şair Ahmet Kemal Akünal'in oğludur. Fakat onu babası okutmadı, babası yetiştirmedi. Ahmet Kemal Akünal, hayatında mazi olmuş, unutulmuş bir adamdı. Çok az, söylenmesi hepimiz için utanılacak az bir tekaüt maaşile tam bir inziva içinde hayatının son günlerini yaşıyordu. Genç Akünal, talihin kahrına uğramış ihtiyar Akünali bir şey öğrenmek için bile rahatsız etmek istemiyordu. Sadece onun havasını teneffüs ediyor, oradan aldığı temiz ilhamla kendi yolunda tek başına yürümiye çalışıyordu. Çocukluk çağlarında kulaklarını dolduran aruz veznini pek kolay öğrendi ve ona hâkim oldu.

İSTANBULA GİRERKEN

Mıhlarken o nallar yedi kat toprağı güm güm,
Baktım göğe, Allah'a değen gölgemi gördüm.

Şemseddin, ilâhî tepeden gürledi: Yarap!..
Yollarda cevap verdi adımlar buna: Rap, rap!
Allahtan uzanmış yedi dağdan, yedi tekbir
Dağ, taş dolaşıp şartladı İstanbulu bir bir.

Bu parçada aruz, en işlenmiş şeklini buluyor. Kafiyeler en ihtirazlı seslerini veriyor. İfade tarzı da yeni ve kusursuzdur. Duygu tarafına gelince: (Türklük marşı) isimli şiirinde:

Türküm! Ve benimdir bu zaferler dolu yurdum,
Bin yıl bunu ruhumla, gururumla duyurdum.
Türküm! Bu ufuklar ki asırlar gibi bizden

diyen şair, sanat bakımından olduğu kadar, millî şuur bakımından da erkinliğini gösteriyor. Eğer otuz sene evvel, bir Türk şairi bu hisleri bize bu kuvvetle terennüm etseydi yalnız edebiyat tarihimize değil, Türkçülük tarihimize de girerdi:

Garbın cebin-i zalimi affetmedim seni,
Türküm ve düşmanım sana kalsam da bir kişi

mısralarını söyliyen Emin Bülent'in o sıralarda Selânikte Türkçülük fikirlerini uyandırmıya ve yaymıya çalışanlar tarafından nasıl tetviç edildiğini hatırlarsınız.

Dündar Akünal, idealist, milliyetçi bir gençtir. Ona bu Türkçülük ideali soyunun ve huyunun temizliğinden geliyor. Bize çok sevimli bir yüz de bu iç güzelliğini gösterir. Bizim milletimizin mümeyyiz bir vasfını o da taşır. Mahçup ve mütevazıdır. Fakat bu tevazu ve mahcupluk altında bönlük değil, bir zekâ ışıldadığını görürsünüz. Onu ilk tanıdığım zaman, şiirlerini okuduktan sonra, bu yolda tetkiklerini genişletmek için eski harfleri öğrenmenin kendisi için faydalı olabileceğini söylemiştim. Aradan bir sene geçmedi. Bana şiirlerini kendi imlâsı el yazısile, arap harflerile yazılmış getirdi. Belki de onda bir kusur olan şey de budur. Mütemadî bir tekâmül ihtiyacı içindedir. Bir noktada derinleşmiye vakit bulamazsa çok dağılabilir. Fakat bugün için bu bir zarurettir.

Dündar Akünal'in şiirleri üç kısma ayrılır: 1—Aruz veznile yazılmış epik şiirler. 2—Hece veznile yazılmış halk edebiyatından ilham alan lirik şiirler. 3 — Yeni şekillerde yeni tahassüsleri taşıyan sübjektif mevzulara dair şiirler.

Son yazdığı şiirler, modernizme doğru bir temayül gösteren bu sonuncu şekildekilerdir. Bu noktada, onu genç arkadaşlarının benden daha iyi anlayacağına şüphe etmiyorum. Bugün Hukuk Fakültesinin 3 üncü sınıfında ve 21 yaşında olan Dündar Akünal'in bu tarzda yazmak hem hakkı, hem de vazifesidir. Edebiyat kadar çabuk değişen şey azdır. Bir noktada durmanın derinleşmek gibi güzel bir mânasının yanında bir yere takılıp kalmak gibi bir mahzuru olduğunu da unut-

(Sonu 10 uncu sahifede)

Akşehir

— AKŞEHİRLİ DOSTLARA —

Kehribar dağların zümrüt eteği.
Bir yeşil fırtına özün Akşehir.
Sıra sıra bağların bal peteği
Çalışıyor oğul, kızın Akşehir.

*

Sultandağın arşa değen tepedir
Bir yeşil kucakla göğü kapatır.
Yârin kulağında ikiz küpedir
Kan damlası, al kirazın Akşehir.

*

Beste beste esen yellerin serin.
Şairlere ilham verir seherin.
Türlü meyvalarla gelir baharın
Dilim dilim geçer yazın Akşehir.

*

Sabahleyin dağ başları sislenir
Hıdırlığın (*) bin şevk ile süslenir.
Güneş gelir omuzuna yaslanır
Güler ışıl ışıl yüzün Akşehir.

*

Başlıbaşına bir şöhret yarattın
Bağrında büyüdü Hoca Nasreddin.
En ince mizahı tattırdın, tattın
Nüktedir dillerde sözün Akşehir.

*

Tenbellik bilmeyen halkın, arıdır
Sırma saçlı güzellerin peridir.
Şol Fezaî ne söylese yeridir
Silinmez kalblerden izin Akşehirdir.

Fezai

(*) Akşehirin mesiresi.

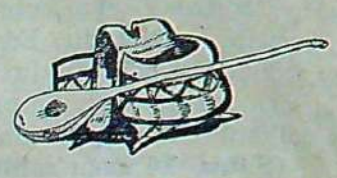

Bir Hükmün Ortaya Çıkardığı Hakikat

Eskişehirde çıkan «Kocatepe» gazetesinde (Bir hükmün ortaya çıkardığı hakikat) başlıklı ve «Abdülkadir Gürol» imzalı bir yazı gördük.

Bu yazı, Necip Fazılın «Büyük Doğu» mecmuasında Orhan Seyfi Orhon aleyhinde malûm karakter ve düşüncenin verdiği cüretkârlıkla, yapılmış isnatlara cevap mahiyetindedir.

Fakat, bizi asıl sevindiren, bizi asıl mütehassis eden şey, aşağıya bazı kısımlarını aldığımız yazının bizi müdafaa etmesi değil... Bir Anadolu şehrinde, vatandaş ve ülküdaşlarımızdan Abdülkadir Güroi'un yurt dâvalarında göstermiş olduğu takdire değer hassasiyettir.

Abdülkadir Gürol yazısında:

«Gayesini gizlemek için her sayısında türlü renklere boyanan, Büyük Doğu, dergisinin son 8 inci nüshasının 4 üncü sahifesinde Çınaraltı mecmuası; ve sahibi, değerli şairlerimizden Orhan Seyfi Orhon, aleyhinde bir yazı gözüme ilişti...» dedikten sonra:

«Meğer Türkçülük ne imiş te biz bilmiyormuşuz. Meğer Türkçüler kimlermiş... Türkçülüğün aksini yapıyormuşuz da haberimiz yokmuş.. Bunu herkese kulp takmağğa kalkan Nejat Muhsinoğlundan öğrendim.. Bakınız neler söylüyor..» diyor ve Büyük Doğudaki hüküm başlıklı yazıdan şu satırları alıyor:

«Sınaî bakımdan bir iğne yapmaktan âciz, ilim bakımından renk, renk ecnebi mütehassısına muhtaç, fikrî bakımdan en küçük sistem ve terkip kafalarından mahrum, iktisadî bakımdan her türlü zaman ve mekân ölçüsüne yabancı, harsî bakımdan tam bir karışıklık içinde, ahlâkî bakımdan bin bir tezat ve buhrana batmış, yalnız siyasî bakımdan kuru bir istiklâle sahip bir millet»...

Abdülkadir Gürol, milleti hakkında reva görülen bu aslı, astarı olmıyan iftiralar karşısında galeyana geliyor ve haykırıyor:

«Milletini iç ve dış âleme karşı bu kadar aşağı gösteren bu insana «nifakçıdan» başka bir isim bulamıyorum. Ey hükmü ile kendini tanıtan insan.. kendine gel.»

«Türk milleti ezeldenberi hiç bir milletin oltasına yem olmadı.. Ebede kadar da olmıyacaktır.. O öyle bir millettir ki asırlar bayunca tarihe altın destanlar yazmış, Türk ırkının üstünlüğünü her ülkenin dağına, taşına yazmıştır.

Üç yıldanberi arkasında temiz bir mazi bırakan ve yolu yalnız Türkçülüğe akan mecmuaya leke sürmek isterken, rüzgâra karşı tükürün insanın akıbetini hiç mi düşünmedin?..

Yoksa Türk gençliğini uyuyor mu sandın? Ne büyük hata.. Ne büyük gaflet..»

Ve şu haklı cevabı veriyor:

«Senin «kuru bir istiklâl» diye vasıflandırdığın o kutsal varlığı elden kaçırmamak için çelikle kemik döğüştü.. Evet.. O gün tüfek yapmaktan âcizdik. Bugün de tayyare, tank yapamıyoruz. Fakat, benim milletime Tanrı öyle gizli bir silâh bahşetmiş ki, onun karşısında dağ, taş erir.

Bu meçhul kuvvetin adı.. Millî imandır..

İşte bizim gayemiz de bu imanı sarstırmamak ve buna vesile olacak kanı bozuk içimize sokmamaktır.. İşte Türkçülüğümüzün gayesi...»

Memleket meselelerinde göstermiş olduğu gerçek hassasiyetten dolayı, «Kocatepe» gazetesinin kıymetli muharriri Abdülkadir Gürol'u candan tebrik ederiz.

Z. A.

Yazan: Adnan GİZ

Serhat Hikâyeleri

• • •

Osmanlı imparatorluğunun yükseliş devrinde «Batıda Adriyatik sahillerinden başlıyarak Macaristanın Zigetvar, Uyvar ve Egri kalelerine doğru uzanan ve Erdel krallığını kucakladıktan sonra Şarka dönerek Podolya eyaletini ve Hotin kalesini ve daha sonra Tuna ırmağı ile (Dinyester), Özü (Dinyeper) dirseği arasındaki araziyi çevirerek Azak kalesinde nihayet bulan Garp ve Şimal serhatlerinin hemen her dönüm toprağı binlerce Türk kahramanının kanı ve hâtırasile yoğrulmuştur. Bir yarım hilâl şeklini alan bu binlerce kilometre uzunluğundaki toprakların asıl kahramanları, serhat beylerile onların kumandası altında döğüşen ve hayatlarını fi sebilillâh gazaya vakfeden isimsiz yeğitlerdir. Kaydıhayat şartile gayret kuşağını kuşanmış olan bu meçhul kahramanlar orada serhat boylarında doğar, savaş meydanlarında büyüyerek akından akına koşar ve umumiyetle şehit olarak ölürlerdi. Eserlerini, saray ve İstanbul hayatını esas tutarak yazan Osmanlı vak'anüvislerinde serhat boylarının tarihi hakkında pek az malûmat vardır. Bu mahdut malûmat arasından geçtiğim serhat boylarına ait kahramanlık hikâyelerini Çınaraltı okuyucularına takdim ediyorum.

Şehitlerin Defteri

Sene 1594. Sinan paşa tarafından açılan ve on dört sene süren Avusturya seferinin ikinci yılı. Sadrazam Belgrat kışlağında iken düşman dokuz kale zaptediyor ve Hatvan'da sadrazamın oğlu Mehmet paşayı yendikten sonra Estergon kalesini muhasara altına alıyor. Hatvan savaşında düşman pek çok telefat verdiği gibi Türklerden de pek çok yiğit şehit düşüyor. O devirde din ve Allah adamları da ilk saflarda döğüşür ve şehadeti ibadetin en güzeli sayarlardı. Böyle ruhan ulvî bir mertebeye ulaşmış bir Peşteli Türk, Hatvan savaşına takaddüm eden gecede gaziler arasında uyurken garip bir rüya görüyor. Uyanınca orada bulunan Budin'in maruf şahsiyetlerinden Nasreddin zade Mustafa efendiye rüyasını şu şekilde anlatıyor:

«Gayet güzel yeşilliklerle donanmış geniş bir sahrada bulunuyordum. Giyinişlerinden ve hallerinden hiç de zamanın adamlarına benzemiyen bir çok insan çimenlerin üzerine halka olup oturmuşlardı. Karşılarında da içlerinden bazılarını tanıdığım bir başka kalabalık vardı. Bu ayakta duranları teker, teker, halkanın ortasında ve reis mevkiinde oturan zatın huzuruna götürüyor o da elindeki deftere bakıp bir şeyler söylüyordu. Ben halkanın bir ucunda oturan zata yaklaşarak hayretle sordum:

— Bu meclis ne meclisidir?. Bu cemiyet ve bu halet nedir?

— Ne olduğunu bilmez misin? diye yüzüme baktı.

— Yok bilmiyorum.

— Şu meclisin ortasında oturan muhterem zat ikinci cihanıfahr Habibi hüda, Muhammet Mustafadır. Etrafında halka olanlar da ashabı kiramdır. Sağında ve solunda oturanlar da onun dört sevgili dostudur. Şimdi, yarınki muharebede şehit olacak gazileri huzura arzediyorlar. O da ehli cennet olacak şehitlerin isimlerini mübarek ellerinde bulunan deftere tatbik eyliyor.

Gördüm ki Budin ve Peşte'nin, bütün serhaddin en namlı gazileri birer birer huzura götürüldü ve hepsinin de şehit olacağı tasdik edildi. Kendimi tutamıyarak yanımdaki zata :

— Medet sultanım! -dedim- ya bunlar gidince bu serhaddin hali nice olur? Muhakkak bu memlekete kâfir zafer bulur. Cenabı hakka yalvarın bu serhat payimal olamısn ! Bunu Cenabı Peygamberden rica edin!

O zat bu sözlerimi üst yanındaki zata söyledi. O da daha üstündekine söyliyerek böylece tâ HazretiPeygamberin sağında oturan Ebubekir-i Sıddıka kadar ulaştırdılar.Fakat o bir harekette bulunmadı. Bu sefer halkanın öbür ucunda bulunan mübarek zata söyledim. Dileğim yine kulaktan kulağa giderek Peygamberin solunda oturan Hazreti Aliye erişti. Ebutalibin oğlu hiç tereddüt etmeden: — Ya Resulâllah ümmetinden filân kimsenin bir ricası var -diye beni gösterdi- bu gaziler gidince bu serhat boş ve müdafaasız kalarak düşman eline düşer diyor. Bu gazilerin hayatı için Cenabıhaktan niyaz etmenizi diliyor!». Bu sefer beni de huzura götürdüler. Hazreti Peygamber yüzüme bakar bakmaz:

— Sen de bu savaşta şehit ola-

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz)

Günah

Gökler gece vaktinde ne berrak, ne derinmiş!
Yatmış, gecenin, gamlı sükût, işte; dizinde.
Tâ göklere sinmiş
Bir gizli verem sezdim ayın saz benizinde.

Issız gene yollar; genç öksüz gibi her şey;
Var ortada beynimdeki hummalı düşünce.
Akşam bir içim mey
Yıldızlar akıp enginı hasretle öpünce.

Bahtım akıyor ufkuma yıldızların erken.
Birden çöken akşam da unuttu sabahı.
Bir hâtıra derken
Bir faciadır gönlümüzün gizli günahı!

Edip AYEL

...sın! -buyurdular ve sonra şu sözü ilâve ettiler- Bütün bu gördüklerin Hak divanında şehit defterine yazılmışlardır. Yazılanı bir daha değiştirmek ihtimali yoktur ve bu serhatte ehli islâm için faydalı olan da budur.»

O mübarek zat bu hikâyeyi anlattıktan sonra bütün ahbaplarile helâlleşmiş ve gece şehitler defterine kaydolanlardan kimleri gördüyse hepsine rüyayı anlatmıştı. Gerçekten, ertesi günü kimin ismini söylediyse hepsi de şehadet şerbetini içmiş bu arada kendi de candan geçmişti. Nasreddin zade der ki: «Kendimi de sorve gizleme diye yemin verdim. da yemin ederek, seni Peygamberin huzuruna götürdüklerini gördüm. da şühedadandır ama bir başka yerde şehit olacak buyurdular» dedi. kikaten Nasreddin zade Mustafa efendi de bir kaç yıl sonra Murtaza paşa tarafından haksız yere katlolunmuştur.

Deli Aslan

1592 tarihinde Budin mukabelecisi Ali efendi -ki muverrih Peçevinin enistesiydi- yıllık vergiyi getiren Nemçe elçisini İstanbula götürüyordu. Yolda sefaret heyetine bir ziyafet verilmişti. Şarap içilirken elçi at şeklinde gümüş bir kadeh getirtti ve ayağa kalkarak Ali efendiye:

«— Şimdi bu doluyu kimin şerefine içeceğim biliyor musun?» dedi.

Ali efendi, sükûnetle « — Kimin şerefine?» diye sordu. Elçi kadehini havaya kaldırdı.

— Bir yiğitin aşkına içiyorum ki emsali ne Çasarda ve ne Hünkârda vardır. Kılıcı üzerine kılıç yoktur. Her nereye vardıysa mansur ve muzaffer olmuştur. Kimdir dersen adı Nedjdi Françtır.

Bu ismi duyunca bütün Nemceliler ayağa kalkarak bir hürmet nişanesi olmak üzere ellerini arkalarına koyup başlarını önlerine eğdiler. İdaresindeki çetelerle serhatlere tecavüz eden bu çete basının adı Ali fendiye de yabancı gelmemişti. Uzattıkları kadehi alarak:

— Baka elçi bey! -dedi- Ben padişahımızın yarar beylerın ve paşaların istesem dahi sayamam ve içlerinden biri cümleden mümtazdır diyemem. Zira cümlesi nice kere ispatı vücut etmiş devletlûlerdir. Amma bir garip yiğitin aşkına içerım ki ismine Deli Aslan derler. Senin yarar dediğin Nedajdi Franç, Sebeş palangası altında kaçarken arkasından hâşâ filân yerine bir harbe vurup öğerine mıhlamıştı.

Bu söz üzerine elçi hiddetinden kendini kaybederek sofradaki gümüş takımlarını birbirine katmıştı.

Gazilerin Koçu

Yine Sinan paşanın hatası yüzünden bir çok kaleler ve palangaların yardımsız kalıp kuşatıldığı 1594 yılındaydı. Sobotska palangasını müdafaa eden gaziler kasabadaki kadın ve çocukları Peşte'ye kaçırmış ve palangada pek az atlı kalmıştı. Muhasaranın şiddetlenmesi ve müdafaa güçlüğü karşısında bu bir avuç atlı bir gün şiddetli bir huruç hareketi yaptılar. Sayılarının azlığına rağmen düşman saflarını yıldırım gibi biçerek kendilerine yol açmış, az zamanda bir hayli mesafe kazanmışlardı. Düşmanın bir kaç alayı gazilerin peşine düştü, Fakat onlar hem dolu dizgin gidiyor, hem de kendilerine yaklaşanları ok ve tüfekle yere seriyorlardı. İçlerinden düşen ve yaarlanan olursa onu da atlarına alıp beraber götürüyorlarda. İşin garibi şu ki, bu gaziler palangada iken bir koç beslemişler. Herkes tarafından sevilen koç günden güne büyümüş, kuvvetlenmiş. Gaziler huruç hareketi yapınca koç ta alıskanlıkla onların peşine düşmüş. Düşman askerleri kaç kere yetisip tutmak istemisler. Fakat ellerinden kurtulup sağ salim gazilere yetismiş. Sonradan bu mübarek koçu Pesteye götürürler ve Gülbaba tekkesinde kurban ederler. Kısmete bakın ki eti yine gazilere nasip olmuş.

Top arabasını çeken paşalar

Seksen bin düşman askeri 40

(Devamı 13 üncü sahifede)

SEÇME SÖZLER

JAPON DARBIMESELLERİ

★ İyi konuşmasını bilen iyi yalan söylemesini de bilir.

★ Altın çalan hapse atılır; arazi çalan kral nasbedilir.

★ Ödünç alınan kediler fare yakalamaz.

★ Soğuk çay ve pilâva tahammül edilir ama soğuk bakış ve sözlere tahammül olunamaz.

★ Fazla nezaket nezaketsizlikten başka bir şey değildir.

★ Haşin olmadan kuvvetli olmak güçtür.

★ Bin kilometrelik bir seyahate bir adımla başlanır.

★

Dündar Akünal

(Baş tarafı 7 nci sahifede)

mamalı. Dündar Akünal'in benim de hoşlandığım bu tarzdaki şiirlerinden birini alıyorum:

SAADET

Sularda kaybolan kar gibi zaman
Eritir yıllarda hâtıraları;
Ve daha konmadan ürker saadet,
Saadet rüyalar gibi uçarı.

Bizi yarınlara götürür yıllar,
Hayat erişemez daha ileri.
Ve hülyalarımız adımlar ancak
Zamana serpilmiş mesafeleri...

Dündar Akünal gibi çevik bir zekâyı, mütemadî bir tekâmül ihtiyacı içinde olan bir ruhu, benim neslime düşen vazife yermek değil, sadece teşyi etmektir. Ben burada, bunu yapmak istedim!

O. S. O.

DİL MESELESİ

İmlâ Derdi

Yazan:

İsmet KÜR

Dil, bir ulusun müşterek malıdır. Üstüne titremesi, kılına dokunulmasına asla müsaade edemiyeceği müşterek bir mal..

İmlâ da dilin en önemli, bütünden ayrılması mümkün olmıyan bir parçası, bir organıdır.

Burada imlânın önemini sayıp dökmiyeceğim. Çünkü bu, «malûmu ilâm kabilinden» bir şey olur.

Bütün önemine rağmen, yıllar boyunca bir çok ihmallere uğradığını, bir çok sallantılar geçirdiğini de itiraf etmek lâzım.. Fakat 1941 yılında çıkmış olan İmlâ Kılavuzu ve okullarda okutulmıya başlanan «Dil bilgisi» kitaplarile, dilin bu en mühim parçası da bazı kurallarla çerçevelenmiş oldu. Dikkatle incelenince bu kuralların mantıkî esaslara dayandıkları görülür.

Meselâ: «dahi» mânasına gelen «de» ler, soru takıları, «bağ» «ki» leri kelimeden ayrı yazılırlar. İki veya daha ziyade kelime aynı harflerle yazıldığı halde, bir veya bir kaç sesli harfin uzun okunmasile ayrı ayrı anlamlar gösterirse, uzun okunan sesli harfin üzerine uzatmayı göstermek üzere «^» konur.

Dil Kılavuzunun baş tarafında gayet güzel izah edilen ve okullarımızda talebeye öğretilen bunlara benzer daha bir çok imlâ kurallarımız var.

Fakat, esefle görülüyor ki, bunların kullanıldıkları yerler ancak ders kitaplarıdır. Ekserivetle gazete ve mecmua dili, kelimeleri, deyimleri ve imlâlarile bambaska bir âlem.. Bir dil devrimi yapıldığının, imlâsının bazı kurallara bağlı olduğunun asla farkında değiller..

Şimdi önümde yeniden çıkmıya başlıyan bir «edebî» mecmua var.. Gelişigüzel bir yazıyı okumıya başlıyorum:

«Sevgiliye Mektup» başlıklı, bir yazı.. [..... söz açmadan **olurmu**] [..... bir takım şeyler **varki**], «**hattâ**, [..... ne yararken, **nede** konuşurken]...

Türkiyede en fazla okunan bir gündelik gazeteye göz gezdiriyorum: [**neş'e, tertib, takib, mensub, cenubî içtimaî**]... Bunlar şöyle bir okurken göze çarpan en büyük hatalar. Bütün sahife incelenirse, okula yeni başlamış budala bir talebenin ödev kâğıdına dönecek..

Kabahati mürettiplere yükleyemezler. İmlâ bilmiyen mürettip kullanmak ta millî bir suç sayılır.

Gazete ve mecmuaların, bilhassa kültür yapan gençler ve halk karşısındaki mühim rollerini hatırlatmıya ne lüzum var? Her türlü devrimlerde, en büyük, hattâ en basit meselelerde onlara düşen büyük ve kutsal ödevi öğrenmemiş, anlamamış olanımız var mı?.. Aydınlatma, öğretme, kalkındırma gibi, bir ulusun her türlü hayatile ilgili meselelerinde, en büyük rolleri almış olanların, bu kadar gelişi güzel, taşıdıkları büyük vazifeye karşı bu kadar ilgisiz ve habersiz davranmalarına nasıl müsaade ediyoruz?

En büyük millî dâvamıza bu kadar aykırı hareket eden bu «öğretme ve kalkındırma elemanları», niçin en katî, hattâ kanuni bir aksülâmelle karşılaşmıyorlar?..

Devletin ve milletin bağlandığı, inandığı esaslara, fikirlere aykırı, umum için zararlı yazılar basan gazete ve mecmualar, nasıl kanuni müeyyidelere çarpılıyorlarsa, devletin dilini bilmiyen, onun diline aykırı dil kullanan gazete ve mecmualara da aynı cezanın tatbik edilmesi lâzım ve zaruridir sanıyorum.

İsmet KÜR

HATİCENİN DÜĞÜNÜ

Bir kaç eskimiş damın çevirdiği meydanda
Haticenin yaptılar düğününü bütün köy;
Davullarla zurnanın can verdiği meydanda
çılgın gibi geçirdi bir gününü bütün köy.

Bir köşede oturdu gül benizli kadınlar;
genç Efeler dizini vurdukça yer sarsıldı.
Erkeklere bakarken gizli gizli kadınlar
atılan kurşunlardan sanki gökler sarsıldı.

Davullarla zurnanın can verdiği meydanda
çılgın gibi geçirdi bir gününü bütün köy;
bir kaç eskimiş damın çevirdiği meydanda
Haticenin yaptılar büğününü bütün köy.

Süreyya ENDİK

123
MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

YELDEĞİRMENİ

Sinema

Sinema canımı sıkıyor.

Bu otuza yaklaşan yaşın acı ih-arından biri midir? Yoksa filmler eski cazibelerini kaybettiler? Ha-Hayır! Ben artık bu sanatın bü-yasını biliyorum ve bunun için a beni sarmıyor.

Daha artistlerin yüzlerini görür seslerini duyar duymaz kim nı ve ne yapacaklarını sezi-İçime son yaprakları önceden bir romanın neşesizliği çö-

Artık senaryo yazanların bütün d» oyunları, rejisör ve artistle-bütün şaşırtmaca hünerleri beni dırmıyor. Rejisörün bütün gayre-rağmen hemen anlıyorum ki bu ayı soyanlar, şu haydut kılıklı, enesi ileri fırlamış kapıcı, şu fena uşaklar değil, o kibar müdür dir. Şu Amerikan şehrindeki yaratan sarhoşlar, eriler, değil; şerifler, me-ırlar, Belediye şefleridir.

iliyorum ki bu muazzam silâh yapanlar, yakasına men-bağlıyan, bir tıkırtı duyunca he-n tabancaya el atan o cakalı feda-değil, şu bonjurlu devlet adam-ve eldivenli fabrikatörlerdir. Ve bütün gayretine rağmen ne seziyorum ki bu aile sofrasında-temiz kadını o sarhoş genç değil kibar ihtiyar baştan çıkaracak.

Ben seziyorum amma artistler asıllarına çok benziyorlar. Kâfir-artık rollerini öyle öğrendiler ki.. buki çocukluğumda ne büyük he-şlerle sinemaya giderdim. O zaman Pololar ve Sinabarlar vardı ve ar eski çağların «fisebilillâh müca-eri» gibi yalnız hakikat ve adalet döğüşen kahramanlardı. Her filim nakyanın piyesleri gibi daima a-etin zaferi ile nihayet bulurdu. de fenalığı temsil eden bir «Yedi belâ» vardı ki her oyunun sonunda ce-zasını bulur, fakat Herkül'le boğuşan dev Ante gibi bir başka sefer tekrar canlanırdı. Zaten bendeki bu şüphe ve tereddütler daha o zamandan baş-lamıştı. Bombalar patlarken, trenler devrilir ve silâhlar atılırken -beni si-nemaya getiren- yanımdaki büyük a-dama sorardım:

— Amma bunlar yalan!.. Değil mi?

Ve yanımdaki büyük adam artık çocukluğu kaybetmiş olmanın verdi-ği o bedbaht ukalâlıkla cevap verir-di:

— Yalan! Hepsi yalan yavrum!

Dün sinemaya gittim. Filmin gi-dişini kavrayınca yine o sevimli kah-ramanlar bana yanımdaki sessiz göl-geler kadar basit ve can sıkıcı geldi. «Yine bir kadın sadakat yemini edi-yor, bir devlet adamı nutuk söylüyor; bir banka soyuluyor, bir âşık ağlıyor-du». İçimde evvelâ hoşnutsuzluk ve şüphe sonra da o eski sual canlandı. Tıpkı o çocukluk günlerinde olduğu gibi. Fakat o günlerden küçük bir fark var. Yanımdaki «büyük adam» şimdi içime sinmiş. Kolunu tutuyo-rum:

— Amma bunlar yalan!.. değil mi?

O artık çocukluğu kaybetmiş ol-manın verdiği o bedbaht ukalâlıkla cevap veriyor:

— Yalan! Hepsi yalan yavrum!

GİZ

PEK YAKINDA :

Ağaç Kasidesi

HALİL NİHAT BOZTEPE

Pek nefis bir şekilde tabedilmiş bir cilt halinde çıkıyor.

YENİ ESERLER

Türkün Kitabı

Dr. Mustafa Hakkı Akansel (Türkün ki-tabı) isminde yeni bir eser vermiştir. Bu, bilhassa Garp müverrih ve mütefekkirlerinin eserlerinden, müellifin okuyabildiğinin özü-dür. Fiyatı, bir sinema parası bile olmıyan, 50 kuruştur. Kitap 4 formalıktır. Bu suretle, hem ucuz ve hem de zahmetsizce okunur. Bu-nun, bu şekilde bastırılmasının sebebi şudur: Her keseye elverişli olsun, her Türk genci alıp okuyabilsin, ne büyük bir millete men-sup olduğunu anlasın, Türk ırkının tarihte ne kadar canlı, ne kadar müteşebbis, ne ka-dar (dinamik), Türk zekâsının ne kadar zin-de ve cevval olduğunu öğrensin, ve neticede, milletinin geleceğine emniyet ve itimat ile baksın. Çünkü, bir millet, herşeyden önce, bir (fikir), bir ruh) tur. Bu ruh, ne kadar enerjik, budalaca olmamak şartile, kendine ne kadar güvenirse o millet o kadar çok ya-şar ve yükselir. İşte, bu kitabın güttüğü he-def, Türk gençlerine böyle enerjik bir ruh aşılamaktır. Kayzerling, şimdiki Garp me-deniyetini bu seviyeye çıkaran ideallerin (ül-külerin) (Erkek mefkûreler) olduğunu yazı-yor. Azim ve iradeyi kamçılayan, terakkiye sebep olan, verimli olan fikirlerin (erkek fi-kirler) olduğunu söylüyor. Türk ırkı dahi böyle, erkek, cevval, zinde; müteşebbis bir ırk idi. Son dört yüz senenin zulüm ve istib-dadı ve ahmak ve vesveseli (bigoterie-koca-karı taassubu) Türk ırkının bu erkekliğ miskinliğe çevirmiye, ona (köle, uşak ruhu) aşılamıya çalıştılar. İşte, bu kitap, bu meş'u tesirlere karşı (isyan) dır. Türk gençlerir Türkün şanlı ve şerefli geçmişini anlatarak onları yeniden o büyük Türk ruhuna kavuş-turmaktır.

Bu kitap, ayni zamanda, şu hayatî hak-kati ispat gayesile yayınlanmıştır: Yurt, va-tan aşkı, mantık ve muhakeme üzerine değil (hissiyat, duygular, heyecan) üzerine kuru-muştur. Bunun için de (ırk bağları), (k kardeşliği) lâzımdır. Kayzerling: (Hayat bütün enerjisi (kudreti) heyecanlardadır. I çeşit (yaratıcı kuvvet heyecanlarda bulunur diyor. İşte, bunu ispat için, bu kitapta, çok tarihî olaylar gösterilmiştir.

Hülâsa, (63) sayfada, gayet hülâsa ta zında, komprime şeklinde, (serin bir baş v sıcak bir yürekle), ve, yalnız Hammer ta on bin sayfa olduğuna göre, binlerce ve b lerce sayfalık eserlerin özünün özü, ve yir senedir hep ayni gaye uğrunda okumanın düşünmenin bir verimi olan bu kitapçık m dana gelmiştir.

**

Yazan: Adnan GİZ

Serhat Hikâyeleri

(Baştarafı 9 uncu sahifede)

topla Budin'i kuşatmıştı. Muhafızlar eğer imdat gelmezse «Budın elden gidecek!» diye dört yana haber gönderiyorlardı. Ordu Varatsaydı. Başta Kırım Hanı olmak üzere bütün vezirler, serhat beyleri, ocak ağaları toplanarak konuştular. Evvelâ on beş bin Tatar askerinin gönderilmesine karar verildi. Tatarlar sür'atle Budin'e yetişecek ve arkadan ordunun geleceğini gazilere tebşir edecekti. Kırım askeri gittikten sonra orduya yürüyüş emri verildi. Fakat Budin'e ulaşmak için tam on iki sudan geçmek lâzımdı. Bu suların ancak birinde köprü vardı. Diğer nehirleri sallar üzerinde bin bir müşkülâtla geçiyorlardı. Hele ağır topları götürmek çok güç oluyordu. Bazan hayvanları önce sudan geçiriyor, sonra da palamarları uzatmak suretile topları çekiyorlardı. Bir gün bir kaç top tam karaya çıkarken çamura saplandı. Askerler arabaları kurtarmak için boyunduruğa girdiler bir boyunduruğa Diyarbakır beylerbeyi Murat paşa (sonradan sadrazam olan Kuyucu Murat paşa) ile Lâla Mehmet paşanın divan kâtibi Evzen efendi, bir başka boyunduruğa da Anadolu beylerbeyi Sinan paşa ile Halep beylerbeyi Mahmut paşa girmişti. O gün tarihçi Peçevî İbrahim efendi de asker arasında bulunuyordu.

Evzen efendi Peçevîye:

« — Bana bak İbrahim efendi! -diye bağırdı- padişahın iki veziri ve beylerbeyi boyunduruğa girip top çekiyorlar. Bunu tarihe koyun ve levh-i dile yazıp nişanlayın ki uzun zaman unutulmasın!

Murat paşa o sırada: « — Boylarımız bir değil ama acaba hangimiz daha kuvvetliyiz?» diye gülüp şakalaşıyor ve serhat gazileri hiç bir güçlük karşısında ezilmiyen taze bir şevkle Budin'e doğru at sürüyorlardı.

Hasan Adnan GİZ

EDEBİYAT FAKÜLTESİNDE

Bir Ankete Dair

Yazan: Orhan ÖZİL

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

11 İlkteşrin. Günlerden Perşembe. Saat 10. Edebiyat Fakültesinin salonunda kız ve erkek talebeler bir grup halinde toplanmış. Ortalarında uzun boylu bir genç. Adı: Nejat Muh. sinoğlu. Elindeki kâğıt parçalarını evirip çeviriyor. Gözleri fıldır fıldır. Ağzından tükrükler saçarak bir takım sualler soruyor. Aralarına karışıyorum.

Muharririn bir sualine bir talebe şöyle itiraz etti:

— Bilmece halleder gibi tek kelimeyle ahlâk meseleleri halledilmez. İkincisi, mecmuanızın sayfalarında bir «Ben» ciliktir gidiyor. Bilhassa mecmua sahibinin yazılarında.

Anketçi itiraz ediyor.

— Necip Fazıl, yakın arkadaşımdır, zekîdir, çalışkandır, fakat, maateessüf megalomandır (*)!

Diğer bir talebe anketçiye—Bu mecmua, hakikaten bir tezatlar panoramasıdır. Bir taraftan Türkçülük için çalışanları Alman taraftarı diye lekelemiye çabalıyor, diğer taraftan kendisi tarafgirlik yapıyor. Ve bir «Demokrasyalar» dır tutturmuş gidiyor. Türk olan ancak Türklüğün menfaatini korur, Türke ancak Türk dosttur, yoksa ne Demokrasya, ne şu, ne bu...

Anketçi, sözde kendisini müdafaa ediyor.. Erkek talebelere hitaben:

— Siz erkeksiniz değil mi?

Bir talebe alay olarak:

— Galiba öyle!

Muharrir, devamla:

— Madam ki, siz erkeksiniz, erkekliğinizi ispata lüzum görür müsünüz? Biz Türküz, Türklüğümüzü ispat için ne diye boşuna bağrışalım!

Birisi fısıldıyor:

— Öyleyse hepiniz Türkiye Cumhuriyeti gençleriyiz. Ne diye Cumhuriyetçiyiz, diyoruz! İspata lüzum var mı? İnkılâp nesliyiz, ne diye inkılâpçıyız, diyoruz. İspata lüzum var mı?

Sual yağmuru ortasında şaşkına dönen muharrire bir genç hiddetle cevap veriyor:

— Memleketimizde salgın halinde Türke yabancı ve tehlikeli bir takım cereyanlar, ideolojiler var. Bunlara en kesin cevap Türkçülüktür. Türkçülük cereyanına lüzum yoktur, demek, Türklüğü arkadan hançerlemek demektir. Meclis kürsüsünde «Biz Türküz, Türkçüyüz..» diye Başvekil beyhude konuşmamıştır.

Geldiğine pişman olduğunu söyliyen muharrir, kendisine verilen bir sigara ile merdivenlerden iniyor. Meşhur sözdür : «Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer!»

Üniversite talebesinden:

Orhan ÖZİL

(*) Megaloman, azamet sevdasına müptelâ olan, kendini olduğundan fazla büyük görme hastalığına tutulan.

NOT:

Muharrir, talebelerin cevabında baş harflerini ve hangi şubede olduklarını da yazmış. İsimler sorulmamıştır. Anketteki yedi suale ayrı ayrı cevap verilmemiştir. Bunlar, tamamen uydurmadır.

O. Ö.

ÇOCUK adam

Tefrika No. 18

Yazan : Orhan Seyfi Orhon

ÖMER BEY

Para saymanın başlıbaşına ciddî bir iş olabileceğini o zamana kadar hiç düşünmemiştim. Benim, ikinci şubedeki askerliğim bununla geçti. Orada anladım ki para saymak oldukça mehârete bağlı, epey zahmetli ve son derece iğrenç bir şeydir. Şimdi parasını sayan birisini görünce, onun servetle ülfetinin derecesini hemen anlarım. Yüzlük bir paketi uzunlamasına yere koyup iki elinin parmaklarile piyano çalar gibi saymaya çabalıyan bir adam, paranın henüz acemisidir. Büyük bir servet böyle sayılamaz. Paket rulo haline getirilir ve hafifçe yelpazelenir. Sol elin avucuna alınır, öbür elin işaret parmağile baş parmağı bunun kenarına, çabuk çabuk dokundurulur. Böylece, bir dakikada bir paket sayılır, biter.

İkinci şubede, Ömer beyin masasında belki elimden bir kaç milyon lira geçti. Hiç bilmediğim para çeşitleri gördüm: Beş yüz liralıklar, bin liralıklar, beş bin liralıklar... Bunların, öbürlerinden asıl farkı temizlikleriydi. İki buçuk liralıkların, bir liralıkların, hele yarım liralıkların pisliğini anlatamam. Bu derece iğrenç kâğıt parçaları görülmemiştir.

Harpte, madenî paradan kâğıt para devrine geçmiştik. Çeyrekleri, mecidiyeleri, liraları şıkır şıkır torba biçimindeki keselerde saklıyanlar bunları ne yapacaklarını kestiremediler. En çok, tomar yapıp koyunlarına soktular. Uzun müddet eskimiş paralar değiştirilmedi. Vücutlarının bütün terini, kokusunu emdi. İşlerinin bütün pisliklerine bulaştı. Yırtılanları acemice yapıştırdılar. Zamkla, kolayla, unla, kirişle...

Bu mikrop yuvalarının kaç çeşit hastalık naklettiğini bilmiyorum. Fakat, o sırada bütün Türkiyeyi saran uyuz illetinin, birinci derecede sirayet vasıtası, bence, muhakkak bunlardı.

Boş kaldığımız zaman Ömer beyle karşılıklı sohbete dalıyorduk. O bana, her fırsatta talihsizliğini anlatıyordu.

— Bendeniz, diyordu, o derece talihsizim ki beyefendi, meselâ: Şimdi hava açık değil mi? Gezmiye gitmiye niyet edeyim, hemen kapanır, yağmur yağmıya başlar.

Şaştığımı görünce gülümsüyordu.

— Göreceksiniz, tecrübesini yaparız. Bira sever misiniz?

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerinj bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Satış yeri: İstanbul, ÇINARALTI İdarehanesi.

— Taze olursa...

— Ooo.. Elbet! Taze, soğuk ve köpüklü... Amma, yanında biraz çavdar ekmeğile Rokfor peyniri de olmalı!

Dudaklarını şapırdatıyordu.

— Bir gün seninle Bomonti bahçesine gideriz. Oradaki taze bira, başka hiç bir yerde bulunmaz.

Bu sırada Ömer beyi çağırıyorlardı.

— Gördünüz mü talihimi beyefendi? diyordu, işte böyle birisile tatlı tatlı konuşmıya başladım mı, hemen çağırırlar.

Talihsizliği bir tarafa, iyi kalbli, temiz bir adamdı. Hayatının bütün eğlencesi arasıra bira içmekten ibaretti. Unkapanı taraflarında, altında küçük bir dükkânı olan babadan kalma ahşap bir evi vardı. Orada, ihtiyar bir hemşiresile bekâr yaşıyordu. Niçin evlenmediğini sordum:

— Aman, dedi, aman beyefendi, bu talihsizlikle bendeniz nasıl evlenirim? Elâlemin kızını nâra yakmak günah değil mi?

Bir gün bana bir talihsizlik hikâyesi anlattı: İki yüz liracığı varmış. Bakmış, harp içinde arkadaşları hep para kazanıyorlar. O da bir iş yapıp para kazanmıya karar vermiş. Fakat talihsizliği malûm. Ne yapsın? Öyle bir iş olmalı ki hiç zarar etmesin, o nispette de kârı çok olsun. Düşünmüş, taşınmış, nihayet yapacağı işi bulmuş: Yazın sarmısak alıp kurutmak, kışın satmak. Aradaki fiyat farkı on mislini, yirmi mislini buluyor. İki yüz liralık sarmısak alıp bir odaya doldurmuş. Tam kış gelip te paraları kıracağı sırada, bir arkadaşına bu ticaretini açmış, ne dese beğenirsiniz?

— Aman, Ömer bey, demiş, sen bu sarmısaklara hiç el sürmedin mi?

— Hiç el sürmedim.

— Olduğu gibi duruyor mu?

— Olduğu gibi duruyor.

— Öyleyse iki yüz lira yandı!

— Neden?

— Çünkü sarmısaklar, haftada ik üç defa savrulup havalandırılmazsa kendi kedine yanıp boşalır.

Bir de gidip bakmış ki, hakikaten hepsi boşalmış, bir oda dolusu süprüntüden ibaret kalmamış mı?

Hazin hazin içini çekiyordu.

— Beyefendi, siz sarmısaklar kendi kendine yanıp boşaldığını bilmiyordiniz?

— Hayır, bilmezdim.

— Bendeniz de bilmezdim, fakat şu talihsizliğime bakın ki ben, bunu tam iki yüz liraya öğrendim!

* *

Ömer bey, bu tecrübeden sonra ticaret fikrini terketmişti. Fakat kasasındaki paralar, habis ruhlar gibi, onu rahat bırakmıyordu. Dimağına giriyor, kazanç hırsını kurcalıyor,tekrar talihini tecrübeye teşvik ediyordu. Bunların tesiri o derece ifsat ediciydi ki bu namuslu adamı haberi olmadan bir ihtilâsa kadar götürebilirdi. Bazan kasasında yüz bin lira, iki yüz bin lira, orduların levazımına tevzi cetvedi gelinciye kadar bir hafta, on gün emrinde duruyordu. Hapisteki şeytan dışarıya çıkmak istiyordu. Bunun için türlü desiseler buluyordu. Karşısında yaldızlı sigaralar içen meslektaşını gösteriyor, ona:

— Sen niçin bu derece fakirsin? Bu derece mahrumiyetler içindesin? Bırak beni, bırak beni, sana saadetler getireyim!

Diye fısıldıyordu. O sırada eşya fiyatlarının her gün artması, bunların üzerinde hava oyunları oynanması bu tesiri gittikçe kuvvetlendiriyordu. Ömer bey, bana içinden geçen düşünceleri arasıra anlatıyordu:

— Bendeniz, diyordu, bu derece talihsiz olmasam para kazanabilirim. Bundan kolay şey yok. Bakınız anlatayım: Bugün üç bin liralık; beş bin liralık mal alın. Üç gün sonra yüzde on, yüzde yirmi kârına satın. İşte, size havadan üç, beş yüz lira kâr. Fakat bunu ben yapsam -Allah esirgesin yapmam ya!- ne olur bilir misiniz?

Ne olacağını anlıyamadığım için yüzüne bakıyordum:

— Meselâ, sulh olur; eşya fiyatları düşmiye başlar.

Onun talihsizlik dediği şeyin bir fazilet gibi kendisini koruduğunu biliyordu. (Arkası var)

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Türklerde Bilgi

(Baştarafı 4 üncü cahifede)

Çünkü, evvelâ filozoflar gelip, zemini müspet ilimlere hazırlamamışlardı.

Adnan hoca, Osmanlı Türklerinin müspet ilimlerde geri kalmalarını, ulemanın, durmadan seyyar vaziyette, orduların peşinden gitmesine atfediyor. (s. 55). Bence, asıl sebep, dünyayı anlayış şekli neticesi olarak, beynin inkişafa müstait olduğu fikrinin, (tekâmül-kendini geçmek) fikrinin edinilmemiş olması, Seneğin okunmamış olmasıdır. Dimağlar uyuşmuş, (kristalize) olmuş, yani donup kalmıştı. **(Şerh, tekrar şerh ve taallûkat ile iktifa olunmuştur)** (Adnan, s. 43). Bir de (marifet iltifata tabidir). Nitekim Kanunî devrinde coğrafyanın ve (portulanların) meydana gelmesi ilmin bu şubesine padişahın iltifat etmesinden ileri gelmiştir. Nitekim, duvar saati ile matbaanın Türkiyeye girememesi de, (Türkiyenin kuvvetli bir duvarla çevrilmiş gibi, Garpla temastan menedilmesi) de, (Adnan, s. 56 ve 104) hep iltifatın olmamasından, ve hattâ, ölüm korkusundandır. Bu şartlar içinde, hangi yüksek zekâ çıkar da, kendini müspet ilimlere vakfedebilirdi. Çünkü, bunun için, evvelâ, fikir serbestliği lâzımdır. Adnan hocanın sevdiği (Kâtip çelebi), eğer, şimdiki zamanda ve Avrupa veya Amerikada gelmiş olsaydı, mutlaka pek büyük bir âlim olurdu. (Osmanlı Türklerinde ilim) kitabı, Osmanlı Türkleri için (Ortaçağ) olan bir devre eittir. Rıza Nur: (Bizim Ortaçağımız yirminci asra kadar sürmüştür) diyor.

10 birinciteşrin 1942 tarihli ve (54) sayılı (Çınaraltı) dergisinde (Hıristiyan medeniyeti) isimli bir yazımda, Garp dünyasının, Ortaçağ koyu papaz zulmünden kurtulmak, ve bir Alman mütefekkirinin dediği gibi: (Garbın beynini demir bir çenber içinde sıkan) cahil ve yobaz taassuptan kurtarmak için nasıl boğuşulmuş olduğunu anlatmıştım.

Adnan hoca, kıymetli kitabını şu güzel fikirle bitiriyor : (Hepsi (Fransız mütefekkirleri) şu noktada birleşiyorlardı ki, **tefekkürün, vicdanın ve kalemin serbest olması, ilmin terakkisi için elzemdir.)** (s. 203). Garp âlemi, bunu, beş yüz sene didişe didişe elde etti.

(Garbi Avrupada teolojik (dinî) istibdat ancak bir memlekette muvaffak oldu: İspanya. Orada, müthiş bir zulüm ve istibdat idaresi ilmî zihniyeti boğdu. İkinci Filip, ve Papa beşinci Pie'nin, insan zekâsını boğmak plânları muvaffak olsaydı, Avrupa, bugün, çok düşkün bir halde bulunurdu) (Renan, Nutuklar, s. 395).

Tıpkı bunun gibi, bugün, bütün Türklerin şimdiki vaziyette bulunmalarının asıl sebebi, yalnız onların ırkına mahsus, yaradılışa ait bir kusur, bir eksiklik neticesi değildir. Türk ırkının dışında ve daha umumî olan bir sebeptendir. Çünkü, başka bir takım milletler de, bizimle aynı vaziyettedirler.

Bu görüş tarzı, bence, hakikata daha uygundur. Ayni zamanda, istikbale itimat veren bir fikirdir: çünkü, madem ki, bu hal muayyen bir düşünüş tarzı neticesi, ve geçicidir. Esasta bozukluk yoktur, o halde, bizim için terakki kapıları açık demektir.

— Bitmedi —

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Dr. ŞÜKRÜ MEHMET

(SEKBAN)

Gureba Hastanesi CİLD ve ZÜHREVİ hastalıkları sabık hekimi.

Hergün saat 10 dan 16 ya kadar.
İstiklâl Caddesi. Ankara apartıman 99
Telefon : 40916.